

a významu z hledisek historického poznání. Bude ovšem nutno prozkoumat, jak se vliv Diltheye obrazil u dalších myslitelů. Mám zde na mysli především rané spisy Mannheimovy a pak některé německé literární historiky a historiky umění.

Jaroslav Kudrna

Wilhelm Weischedel: *Zadní schodiště filozofie*. Překlad Jiří Horák, vyd. VOTOBIA 1992 (místo vydání neuvedeno).

Spis německého profesora filozofie v Tybinkách a na FU Berlín W. Weischedela (1905–1975) vydaný v roce 1975 již názvem pojmenovává svou metodu: výstup k filozofům po „zadním schodišti“. Tak se lze s nimi setkat neokázale a poznat je tak, „jací jsou“, s jejich lidskými chybami a současně s jejich velkolepými a poněkud dojemnými pokusy dostat se nad pouhé „lidské“. Zde nám „nehrozí nebezpečí, které je typické pro hlavní schodiště, že totiž mnohdy místo toho, aby se dospělo do filozofova bytu, stojí se u kandelábrů, u atlantů a karyatid, které zdobí portál, vestibul a vstup“. Zadní schodiště bez ozdob a bez odbočení, vede přímějí k cíli, jsme-li připraveni „k vážnějšímu rozhovoru s filozofy“. Čtenář má po tomto schodišti vystoupit dvaatřicetkrát a setkat se tak s osobnostmi filozofů, vesměs reprezentativními a směrodatnými pro vývoj evropského myšlení – s Thaletem, Parmenidem a Hérakleitem, Platónem, Aristotelem, Epikúrem a Zénónem, Plótínem, Augustinem, Anselmem, Tomášem, Eckhartem, Mikulášem z Kusy, Descartem, Pascallem, Spinozou, Leibnizem, Voltairem, Rousseauem, Humem, Kantem, Fichtem, Schellingem, Hegelem, Schopenhauerem, Kierkegaardem, Feuerbachem, Marxem, Nietzsche, Jaspersem, Heideggerem, Russellem a Wittgensteinem. Lze tu tedy postrádat G. Bruna (a vůbec osobnosti renesance a reformace), trochu se zdá být opomenut klasický empirismus (chybí Bacon, Locke, Berkeley), z 19. století pak A. Comte a snad ještě leckdo jiný. Avšak asi důležitější než diskuse o „úplnosti“ výběru, který je vždy věcí autora, je ptát se na nosnost metody, která je základem onoho sledu několikastránkových svěžích medailonů, v nichž ovšem nejde jen o filozofy, ale i o jejich filozofie. Zpravidla trochu větší polovina každého medailonu je životopisná, druhá načrtává – při vši stručnosti vcelku korektně a výstižně – příslušné filozofické postoje či systémy. Ale tu vyvstává problém. Lze opravdu (tradičně) předpokládat jakousi vysvětlující jednotu „duše“ a „díla“ či dokonce fichtovsky odvozovat ráz filozofie z charakteru filozofujícího, a přitom ovšem soudit, že ona „duše“ či „charakter“ jsou zachytitelné v biografickém, ba anekdotickém, ať je sebevíc oživující a čtenářsky přitažlivé? Ostatně samy Weischedelovy medailony spíš takové tendence nepřímo implikují než plně realizují: zhušta vykazují zřetelnou cézuru mezi životopisným a filozofickým. Je tu však ještě jiná obtíž, kterou přináší sám princip medailonů: jakási vyčleněnost filozofů a filozofii ze širších dějinných i duchovně dějinných souvislostí, a pak i jistá jejich vzájemná nespojitost. Většinou tu chybějí (nebo do podružného postavení se dostávají) závažné „mimofilozofické“ předpoklady, „duch doby“, i věkovité tradice kulturní i filozofické, začlenění filozofů a filozofii do velkých lnutí atd. Vedle toho a spolu s tím medailony, ač přesně seřazeny chronologicky, jsou – lze-li to tak říci – sledem korálů, v němž je potlačena, ba snad zcela absentuje, ona šňůra, na kterou mají být navléknuty, aby mohly tvořit celek. Nebo řečeno jinak, ve smyslu obrazu schodiště a oněch dvaatřiceti výstupů: jakoby bylo třeba ke každé filozofii vystoupit vždy znovu, tolikrát, kolik je filozofů, a jakoby jeden výstup nebyl již přiblížením i k jiným, ať už příbuzným nebo protikladným myslitelům a myšlenkám. (Autor ovšem – v závěru – klade důraz i na „sestup“: rozumí jim ovšem zachování filozofických hledisek, které „jsme získali v poschodí filozofie, i pro přizemí každodenního života, ba dokonce i pro sklepy skutečnosti“ – str. 249.) Ona nespojitost medailonů pak naznačuje i jinou mez autorova postupu: jen obtíž-

ně tu můžeme dojít k pochopení, v čem mohli být (při vši vzájemné rozdílnosti) současníky filozofové jako třeba Voltaire a Rousseau, Kierkegaard a Feuerbach, Heidegger a Wittgenstein.

Všechny tyto pochybnosti o optimálnosti zvolené metody pro rekonstrukci evropského filozofického vývoje však nemohou nic ubrat na svěžesti knížky, čtenářsky přitažlivé a nesporně popularizující evropské filozofické dějiny na vysoké úrovni. Překlad se čte plynule, byť se zdá, že – zejména v citátech z klasických textů – hladký spád překladu je leckdy na úkor přesnosti. Filozoficky neškolený čtenář (pro něhož je ovšem knížka určena především) si asi nebude vědět rady s některými neběžnými výrazy, resp. novotvary (např. u Heideggera).

Jiří Cehl

Antonio Rosmini: *The Philosophy of Right* (transl. by D. Cleary and T. Watson). Vol. 1 – The Essence of Right. Durham. 1993 Vol. 2 – Rights of the Individual. Durham 1993.

Denis Cleary: *A. Rosmini – Introduction to his life and teaching*. Durham 1992.

Antonio Rosmini, osoba u nás (ale i jinde ve světě mimo Itálii) málo známá, je autorem velkého množství knih a také univerzálního systému filosofie, kterou chtěl založit jako nejlepší oporu církve. Je ovšem příznačné, že tento systém i jeho tvůrce se stali terčem pronásledování ze strany jezuitů, kteří Rosminiho (ne neoprávněně) obviňovali z panteismu.

V Británii existuje tzv. Rosmini House, který se specializuje na překlady děl tohoto filozofa a jehož cílem je seznámit anglicky mluvící zájemce s jednotlivými texty. Jako jednu brožurku jmenovaná společnost vydala také stručný životopis a úvod do učení Rosminiho, jejímž autorem je Denis Cleary.

Antonio Rosmini – Serbati se narodil 24. III. 1797 v tyrolském Roveretu, kde i absolvoval veřejnou akademii. Pak odchází do Padovy na universitu a věnuje se teologii a kanonickému právu a částečně i medicíně. Svému příteli odsud napsal o filozofii, že to jsou „velká, první a základní studia, princip a klíč ke všem ostatním.“

Na základě svého „principu pasivity“ se věnoval zcela duchovnímu životu a studiu v Roveretu, Římě a Miláně, kde i vznikla jeho první práce o původu ideí.

V roce 1828 odešel z Milána do piemontského městečka Domodossola, kde pak vznikala další jeho díla. Nejprve to byly Základy společnosti lásky (Constitutiones Societatis a Caritate nuncupatae). K tomuto dílu jako ke svému duchovnímu základu hleděla pak Rosminim založená Istituto della Charitá, později známá pod názvem rosminiáni. V roce 1830 publikoval Nuovo saggio sull' origine delle idee a poté již následovala smršť filozofických a teologických prací, kterou zastavila až jeho smrt v roce 1855.

V posledních 25 letech autorova života však sílila i opozice proti Rosminimu, která o sobě dávala vědět v potížích při zakládání Institutu, v problémech ze strany rakouské vlády, v polemikách s jeho Svědomím (Trattato sulla coscienza morale). Mínění o Rosminim samotném však kolísalo. Podle papeže byl obdařen neobyčejným géniem ozdobeným mimofádnými duševními dary, znalostí lidských i božích věcí a pozoruhodnou zbožností; pro jiné byl pokrytecký, aloyální a jansenistický vlk, učitel pekelné doktriny, zrádce církve a vůbec tak špatný, že horší snad už být nelze. Jeho knihy O pěti jizvách církve (Delle cinque piaghe della santa chiesa) a La Costituzione civile secondo la giustizia sociale (Druhé ustavení sociální spravedlnosti) byly zařazeny na Index. Teprve v roce 1854, rok před jeho smrtí, bylo Rosminiho dílo povoleno papežskou komisí bez cenzurních zásahů. Poslední otiskovaná práce byla Svoboda učení (Sulla liberta dell' insegnamento), napsaná na obranu nezávislosti Piemontu. Řada autorových prací však nebyla dosud publikována.